

Risicodialoog water en klimaat

Sfeerverslag

Donderdag 6 november 2025

Op zoek naar onverwachte oplossingen

Bijna zestig deelnemers reizen op 6 november naar Alblasserdam om te praten over de risico's van klimaatverandering en de mogelijkheden om ermee om te gaan. Ze zijn uitgenodigd door de werkregio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (A5H), die deel uitmaakt van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Iedere vijf of zes jaar organiseert de werkregio deze zogenoemde risicodialogen. In de uitnodiging zijn de organisatoren duidelijk geweest: denk in extremen en zoek naar onverwachte oplossingen.

Dagvoorzitter Maureen Pesman heet de deelnemers welkom en benadrukt het belang van hun aanwezigheid. "Het extreme weer waar we nu al mee te maken hebben, wordt erger. De KNMI-scenario's liegen er niet om. Hoe gaan we ons daarop voorbereiden? Daarvoor hebben we uw kennis en inzicht nodig!" Ze legt uit dat vijf jaar geleden ook een risicodialog is gevoerd, maar dat die heel anders was. "Het waren vooral ambtenaren die met elkaar in gesprek gingen, en andere organisaties konden reageren op de uitkomst. Nu bent u er al vanaf het begin bij. We nodigen u uit om buiten de gebaande paden te denken."

Om de deelnemers alvast uit hun comfortzone te krijgen, is stembevrijder Lambert Mutsaers uitgenodigd. Hij krijgt binnen enkele minuten de hele zaal aan het zingen. Eerst nog met alleen "ja, ja, ja, jaaa", maar later met een heus lied, speciaal voor deze dag geschreven. "*Sta op en laat je horen | Denkracht niet verloren | We gaan het straks proberen | Wat kunnen wij creëren?*"

Na deze energieke start gaan de deelnemers naar vier verschillende ruimtes, om daar te praten over de thema's hitte, meerlaagsveiligheid, te veel en te weinig water, en biodiversiteit.

Droge voeten, lang geen regen
Weinig water dat valt tegen
Dode planten, weinig drinken
Bodem droog, begint te klinken

Zon brandt fel, geen schaduwrand
Hittegolven in het land
Lucht is stil, het is gortdroog
Temperaturen veel te hoog

Problemen zeer uiteen
Waar gaat de toekomst heen?

Natte straten, grauwe luchten
Volle sloten, wil niet vluchten
Kelders vol, geen grond meer droog
Dijken kreunen onder hoog

En de wind raast door de stad
Code rood, het is me wat
Grond verzadigd, alles nat
En de dorpen waterbad

Problemen zeer uiteen
Waar gaat de toekomst heen?

Bedrijven willen bloeien
Gewassen moeten groeien
Koeien graag in weide
Sta de boer terzijde

En ook huizen zijn een nood
Want de woningnood is groot
Draait het om balans?
Hebben wij een kans?

Problemen zeer uiteen
Waar gaat de toekomst heen?

Iedereen heeft een verhaal
Visies groot of minimaal
Iedereen een eigen kijk
En allemaal gelijk

En soms botst dan het debat
Samen zoeken naar een pad
Zoekend wat het beste kan
Maken wij een plan?

Problemen zeer uiteen
Waar gaat de toekomst heen?

Sta op en laat je horen
Denkkracht niet verloren
We gaan het straks proberen
Wat kunnen wij creëren?

Problemen zeer uiteen
Waar gaat de toekomst heen?

Zoekend naar wat kan
Werken aan een plan

Hitte: wat als het vier weken boven de dertig graden is?

Bij de tafelsessie over hitte is een gevarieerde groep aanwezig: vertegenwoordigers van gemeenten, provincies, GGD, veiligheidsregio's, zorginstellingen en woningcorporaties. Ze praten over wat er gebeurt als het vier weken boven de dertig graden is. Wat zijn de grootste risico's? En wat zijn de blinde vlekken?

Bekende en onbekende risico's

De dialoog begint met de vraag wie er ontbreekt. De flip-over vult zich al snel met namen: van waterschappen tot woningbouw, van scholen tot apothekers en van agrariërs tot ouderenbonden. In groepjes benoemen de deelnemers de belangrijkste bekende én onbekende hiterisico's. Zoals toename van huiselijk geweld, verdroging van openbaar groen en moeilijkheden bij het vervoer van kwetsbare mensen. "Er komt zó ontzettend veel samen", merkt een deelnemer op. Het wordt duidelijk hoe waardevol het is om met verschillende mensen in gesprek te gaan: wat voor de één een blinde vlek is, blijkt voor de ander dagelijkse praktijk.

Continuïteit belangrijk

De aanwezigen benadrukken het belang van een gedeeld toekomstbeeld en feitelijke onderbouwing om gezamenlijk te kunnen handelen. Ook wordt het belang genoemd van kleinere, thematische gesprekken om specifieke vraagstukken verder te verdiepen. Terwijl het raam even opengaat om de warmte in de zaal te temperen, blijft de energie hoog en de toon constructief. De sessie laat zien dat het belangrijk is om kennis te delen en perspectieven te verbinden. Er is brede overeenstemming over het belang van continuïteit: "Hou dit netwerk levend." De wens is om elkaar één à twee keer per jaar te blijven ontmoeten, bij voorkeur fysiek, om samen verder te bouwen aan kennis, urgentiebesef en concrete stappen richting een klimaatbestendige toekomst.

Natte en droge perioden: hoe gaan we daarmee om?

Aan de tafel 'Natte en droge perioden: hoe gaan we daarmee om?' wordt een levendige discussie gevoerd over de kwetsbaarheden in het gebied: van funderingsproblemen en bodemdaling tot wateroverlast, verharding, verminderde waterkwaliteit en risico's voor volksgezondheid en landbouw.

Kennis en enthousiasme

De aanwezige experts spreken met veel kennis en enthousiasme over de grootste risico's in hun vakgebied. Zij benadrukken dat droogte vaak nog wordt onderschat en dat langdurige schade aan infrastructuur, woningen en groen steeds duidelijker zichtbaar wordt. Tegelijkertijd blijkt dat extreme neerslag de bereikbaarheid en leefbaarheid direct kan bedreigen. Een belangrijk risico is het verschil in tijdspanne: investeringen worden nú gedaan, terwijl huizen en wegen worden gebouwd voor de komende 60 tot 70 jaar. Die moeten dan ook nog klimaatbestendig zijn. Maar weten we nu al genoeg over hoe het klimaat er dán voorstaat?

Niets doen is geen optie

De groep concludeert dat er al veel kennis aanwezig is, maar ook dat belangrijke partners in het vervolg betrokken moeten worden. De experts benadrukken dat de opgaven voor de toekomst vragen om samenwerking, langetermijndenken en concrete maatregelen om water aan te voeren, vast te houden én af te voeren waar nodig. Blinde vlekken liggen vooral bij de gevolgen van bodemdaling, de beschikbaarheid van zoetwater en maatschappelijke ontwrichting bij extremen. Het gesprek maakt duidelijk dat niets doen het grootste risico vormt. Aan de slag dus!

Biodiversiteit versus klimaatadaptatie: hoe zit dat?

In de DPRA-werkregio A5H is verbinding tussen biodiversiteit en klimaatadaptatie nog vrij nieuw. Deze dialoog is dan ook een verkenning. Enerzijds gaat die over hoe biodiversiteit onder druk staat van klimaatverandering en andere zogeheten 'drukfactoren'; anderzijds over hoe biodiversiteit kan bijdragen aan weerbaarheid tegen klimaatverandering. De deelnemers zijn onder meer afkomstig van gemeenten, de rijksoverheid en een provincie, waterschap en natuurorganisatie. Hoewel het perspectief per organisatie verschilt, blijkt het enthousiasme om samen naar risico's en kansen te kijken groot.

Focus op landbouw

De agrarische sector is een belangrijke speler in de regio, met veelal gangbare landbouw en – volgens de deelnemers – de grootste negatieve impact op biodiversiteit. Als boeren meer natuurinclusief werken en inzetten op waterberging, kan dit zowel de biodiversiteit verbeteren als bijdragen aan het tegengaan van wateroverlast en droogte. Veel inwoners zijn gelovig en conservatief, vertelt een deelnemer. Ze stelt voor in te steken op de Bijbelse gedachte van goed zorgen voor de aarde. Maar voor gedragsverandering is bij mensen ook meer kennis nodig: ze weten niet voldoende over het belang van biodiversiteit en hoe je die behoudt of versterkt. Ook overheden hebben een verantwoordelijkheid in het versterken van biodiversiteit. Op veel vlakken ontbreekt helder beleid en beleidsmakers spreken nog onvoldoende de taal van uitvoerders. Banken zijn bovendien terughoudend met het financieren van boeren die willen omschakelen naar biologische bedrijfsvoering.

Ambitieuze stelling

De deelnemers zijn het erover eens dat de soortenrijkdom en de kwaliteit van water, bodem en lucht onder druk staan. Biodiversiteit versterken kan helpen om beter weerbaar te zijn tegen klimaatverandering. Daarvoor is belangrijk dat dit thema in alle gesprekken over klimaatadaptatie aan bod komt – biodiversiteit raakt immers aan alles wat leeft. Organisaties die nog ontbreken in deze dialoog zijn onder meer banken, onderwijsinstellingen en boerencollectieven. Aan het eind durft de groep een ambitieuze stelling aan: "In 2050 doen alle inwoners, bedrijven en overheden natuurinclusief, weten ze hoe dat eruit ziet en wat het oplevert".

Meerlaagsveiligheid in de regio: zijn we goed voorbereid?

Tijdens deze tafelsessie wordt de Alblasserwaard meerdere keren een badkuip genoemd: een laaggelegen gebied dat bij een dijkdoorbraak binnen enkele dagen drie tot vier meter onder water kan staan. “Binnen een paar dagen kan hier drie meter water staan, dan is er geen houden meer aan,” zegt een deelnemer. De veiligheid hangt hier sterk af van dijken, gemalen en elektrische pompen. Als de stroom uitvalt, werkt niets meer en kan het water snel stijgen.

Wat staat er op het spel?

Halverwege de bijeenkomst stelt een van de gespreksleiders de directe vraag: “Wat gaat er stuk, en wie gaat er dood?” Hij zegt het niet om te provoceren, maar om het gesprek concreet te maken. De deelnemers geven aan dat het belangrijk is om de risico’s niet alleen in modellen te zien, maar ook in wat er feitelijk op het spel staat: mensenlevens, infrastructuur, zorg en veiligheid. Die vraag helpt om de urgentie tastbaar te maken en om verder te praten over handelingsperspectief: wat kun je doen als organisatie, maar ook als inwoner?

Concreet maken

Aan het einde van de sessie heerst er een positieve en constructieve stemming. “Ik ben superblij met wie er zijn en dat ook de veiligheidsregio vertegenwoordigd is,” zegt een van de gemeentelijke vertegenwoordigers. Deelnemers vinden dat er tijdens het gesprek echte stappen zijn gezet. “Ik heb het gevoel dat we echt dingen hebben waar we wat mee kunnen en partners hebben gevonden om mee verder te praten,” zegt een van hen. De bijeenkomst wordt afgesloten met het gedeelde besef dat de dialoog een waardevolle basis vormt om samen verder te werken aan meerlaagsveiligheid. De opgave is groot, maar iemand van de gemeente Molenlanden benadrukt dat dit niet verlammend mag werken: “We kunnen niet alles tegelijk, laten we beginnen met de eerste stappen concreet te maken.”

Panelgesprek met bestuurders

Aan het einde van de middag komen alle deelnemers bijeen voor een plenaire afsluiting. Onder leiding van Erik Jan Harmens houden zes bestuurders een paneldiscussie rond stellingen die voortkwamen uit de vier discussietafels. Vanuit elk van die tafels geeft een kernteamlid eerst een korte samenvatting van de discussies.

Deelnemers aan het bestuurlijk panel:

- Has Bakker, gedeputeerde provincie Utrecht
- Mark de Boer, wethouder gemeente Gorinchem
- Marten Japenga, wethouder gemeente Alblasterdam
- Jan Nederveen, wethouder gemeente Hardinxveld-Giessendam
- Kees Romijn, heemraad waterschap Rivierenland
- Arne Weverling, gedeputeerde provincie Zuid-Holland

Meerlaagsveiligheid

Deelnemers aan de tafel over meerlaagsveiligheid zochten naar een balans tussen onwaarschijnlijke scenario's en praktisch handelen, rapporteert kernteamlid Merlijn Timmers.

De bestuurders spreken in hun paneldiscussie over het belang van praktische, haalbare maatregelen, zoals het aanwijzen van verzamelplekken voor evacuatie en het klaarleggen van noodpakketten. Bestuurlijk wordt de urgentie wel gevoeld, aldus een panellid, maar bij bewoners leeft dit thema nog niet zozeer. Maar bewustwording alléén is niet genoeg: mensen moeten ook weten wat ze zelf concreet kunnen doen.

Natte en droge perioden

Tijdens de tafeldiscussie over natte en droge perioden stond samenwerking centraal, vertelt Merel Fase: de uitdagingen rond wateroverlast en droogte stoppen niet bij regiogrenzen, en ook binnen de regio moeten alle partijen om de tafel. Deelnemers pleitten voor een scherpere langetermijnvisie, maar ook voor een 'kansendialoog' waarin mensen samen oplossingen verkennen.

De bestuurlijke panelleden zijn eensgezind: droogte en wateroverlast kunnen we het beste tegelijkertijd aanpakken, met maatregelen die meerdere doelen dienen. De oproep is duidelijk: denk vooruit, maar handel vandaag – concreet, samen en met oog voor zowel korte als lange termijn.

Biodiversiteit

In het tafelgesprek over biodiversiteit klonk een brede erkenning dat natuur de basis vormt van alles – ook van een klimaatbestendige regio, rapporteert Maureen Pesman. De deelnemers benadrukten dat zowel boeren als bewoners volop mogelijkheden hebben om het tij te keren, mits er goede samenwerking is en kennis wordt gedeeld.

De bestuurlijke panelleden bepleiten een natuurinclusieve aanpak waarin landbouw, stedelijke vergroening en klimaatdoelen elkaar versterken. Bewustwording, succesverhalen delen en het benutten van ecologische kennis zien zij als sleutels om van 'groen' een gezamenlijke winst te maken.

Hitte

Aan de tafel over hitte kwam naar voren dat sociaal kwetsbare groepen veelal buiten beeld blijven, vertelt Sjoerd Vaatstra, terwijl juist zij het hardst worden geraakt door hitte. Deelnemers benadrukten dat hitteaanpak een gedeelde verantwoordelijkheid is: overheden, woningcorporaties, ontwikkelaars én bewoners moeten samen in actie komen.

De bestuurders zeggen in het panelgesprek dat bewustwording, slimme bouwkeuzes en meer groen-blauwe inrichting elkaar kunnen versterken. Hun oproep is helder: werk aan verkoeling, verbind daarbij verschillende doelen – maar doe dat samen, met oog voor de kwetsbaarste groepen.

Afsluiting

“We zijn nog niet klaar – we beginnen nog maar net”, constateert Maureen Pesman in haar afsluiting van de dag. Ze vertelt dat het kernteam de opbrengsten gaat verwerken en dat een vervolgbijeenkomst is gepland voor 9 april 2026. “We hopen u dan allemaal te zien. Intussen hopen wij dat dit netwerk blijft groeien. Laten we met elkaar het lef hebben om actie te ondernemen voor een toekomstbestendige regio!”

Colofon

De 'risicodialoog water en klimaat' is een initiatief van klimaatwerkregio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (A5H).

Organisatie

Merel Fase, Maureen Pesman, Merlijn Timmers, Sjoerd Vaatstra

Ondersteuning risicodialoog | tekst en vormgeving verslag

Helder en Duidelijk

Fotografie

Josje!